

**R.P. Francisci Svarez Granatensis E Societate Iesv
Doctoris Theologi, Et In Conimbricensi Academia Primarij
at[que] Emeriti olim Professoris Tractatvs Qvinqve, Ad
Primam Secvndae D. Thomae**

Suárez, Francisco

Mogvntiae, 1629

2. Vtrùm quæ ex solo metu fiunt, sint saltem inuoluntaria secundùm quid
ratione ipsius metus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94065](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94065)

& ideo vincebat naturalem timorem. At vero fieri ex metu, significat quod metus ipse inducit ad volendum, seu faciendum aliquid, & tunc metus est causa talis voluntarii, eo modo quo inter actus voluntatis intentio est causa electio- nis, & electio vsus, & amor boni, est causa odii oppositi mali: nam ad hunc modum in presentia quando quis timet mortem, decernit, & inten- dit illam fugere, & ex vi huius decreti eligit hoc medium, v. gr. proicere merces in mare. & ad hanc electionem sequitur vsus, seu executio: er- go de primo ad vltimum metus fuit causa exci- tans & applicans voluntatem ad illum actum efficacem, quo imperatuit illam actionem exte- riorem: ergo hoc modo metus causat volunta- rium simpliciter.

VII. Ad argum. in n. i.

Ad argumenta. Ad Arist. & D. Thom. iam re- sponsum est. Ad incommoda quae afferebantur in 3. argumento, respondetur ad 1. formaliter verum esse, quidquid ex metu contra legem fit, esse peccatum, quia transgressio legis est intrinsece mala, vnde si sit simpliciter voluntaria, imputa- bitur ad peccatum, & ideo 2. Malach. 7. dicitur, *Præclara mors, quæ propter seruandam legem suscipitur, & Matth. 10. dixit Christus, Nolite timere eos qui occi- dunt corpus: de quo legi potest Aug. 1. de Civitat. cap. 18. Dixi autem formaliter loquendo, quia fieri potest vt in tali articulo, seu periculo mortis, vel infamiae, aut alterius mali simili, cesset obligatio le- gis, quia vel est affirmatiua, quæ non obligat pro- semper, vel est positiua, quæ non semper obligat cum tanto discrimine, & tunc actio illa facta ex metu non erit peccatum, non quia non sit vo- luntaria, sed quia non est contra legem: quando vero ratione alicuius incommodi cesset obliga- tio legis, non est huius loci explicare. Videri pos- sunt dicta in materia de excomm. disp. 6. sect. 3. & de legibus lib. 3. c. 30. & lib. 2. de iuram. cap. 10. & lib. 1. de vo- to cap. 6. Ad aliam sequelam de contractibus re- sponderi posset ad valorem contractus non esse solum necessariam voluntatem simpliciter, pro- ut nos loquimur, sed etiam in secundo sensu su- pra explicato, id est, nullo modo coniunctam cum inuoluntario. Hæc vero responso non est firma, neque vniuersaliter applicari potest, nam sine dubio sæpe sunt contractus validi, etiam si secun- dum quid sint inuoluntarii. Dicendum est ergo verum esse ex hoc capite, id est, ex defectu vo- luntarii, non esse inuoluntarios contractus factos ex metu: vnde si interdum inuoluntarii sunt, illud est vel ratione iuris positiui, vel si interdum oritur, ex naturali iure, solum esse potest quando tale voluntarium per iniuriam extortum est: de qua re in materia de matrimonio, seu de voto tra- ctari solet in particulari, non vero est huius loci.*

SECTIO II.

Utrum que ex metu sunt, sint inuoluntaria, sal- tem secundum quid ratione ipsius

metus.

IV. Pars affir- matorum suadetur tribus indi- ciis.

I N hac re omnium, tam antiquorum Philoso- phorum, quam Theologorum, sententia esse videtur, metum causare inuoluntarium saltem se- cundum quid, quod explicatur illo actu, nollem hoc facere. Id constat ex Aristotele, & exposito- ribus eius 2. Ethicor. Nissen. 5. Philosophicæ cap. 1. & Damasc. 2. de fid. cap. 24. Anselm. dial. de lib. arb. D. Thom. 1. 2. quest. 6. art. 6. & loco citato 2. 2. & ex omnibus expofitoribus. Qui omnes afferunt tria signa huiusmodi inuoluntarii, quæ reperiuntur in

his quæ metu sunt: primum est, quia quæ sic in- uoluntarie fiunt, tristitia affertur, nam quod est voluntati consentaneum, vt sic, delectatur: er- go aliquis cum tristitia operatur, signum est o- pus esse aliquo modo inuoluntarium illi, sed quæ ex metu fiunt, cum tristitia fiunt, vt expe- rientia docet: signum est ergo esse inuoluntaria saltem secundum quid. Secundum signum est, quod opus si turpe sit, sit aliquo modo venia di- gnum, nam cum peccatum in tantum sit culpa- bile, in quantum est voluntarium, si aliquam ex- cufationem admittit, est propter aliquod inuo- luntarium admittum, sed quæ ex metu fiunt, et- iam si sint peccata, apud omnes homines cen- sentur digna aliqua excufatione: ergo signum est esse aliquo modo inuoluntaria. Tertium signum est, quod opus secundum se sumptum non est ama- bile voluntati: huiusmodi autem est opus ex solo metu factum, nam per se non est eligibile, vt A- ristoteles dixit: ergo hic & nunc aliquo modo est voluntarie electum propter metum: causat ergo metus inuoluntarium secundum quid.

In contrarium est, quia hoc inuoluntarium im- perfectum in hoc consistit, quod cum voluntate absoluta illius operationis quæ ex metu fit, con- iungatur simplex affectus contrarius, quo volun- tas nollet sic operari, sed in his quæ metu fiunt, non est necesse coniungi huiusmodi affectum cum illa voluntate, & n. alquando coniungitur ille affectus, non oritur ex metu, sed aliunde: er- go metus non causat huiusmodi inuoluntarium. Minor quoque ad priorem partem probatur manife- stis exemplis, nam qui vult seruare præceptum ex metu gehennæ, vere operatur ex metu, & tamen non habet illam velleitatem, vellem peccare si non immineret pena inferni, alioqui in hoci- pso iam peccaret, esset enim omnino feruilis, & malus talis timor. Item est de homine nobili, qui fugit iniustitiam furci metu infamiae, qui non est necesse habeat illum actum, vellem furari si non sequeretur infamia: hæc ergo & similia licet ex metu fiant, non sunt inuoluntaria etiam se- cundum quid. Et ratio huius prioris partis su- menda est ex posteriori, nam quia hoc inuolunta- rium si aliquando coniungitur, non oritur ex ip- so metu, ideo non necesse est semper cum illo coniungi, quia non habet ordinem per se ad il- lum. Declaratur ergo & probatur posterior pars, nam quando quis metu mortis proicit merces in mare, nollet proicere: hæc nolletas non ori- tur ex metu mortis, sed ex concupiscentia diu- tiarum, nam si hunc affectum non haberet, nullâ repugnantiam sentiret in illa actione, etiam si ex metu mortis illam faceret: & idem constare po- test ex quouis alio exemplo. Et ratio est, quia ille timor, & altera nolletio imperfecta versantur cir- ca diuersa obiecta, quæ non habent inter se con- nectionem cum amore, vel odio: vnde non est cur vnus actus ex alio nascatur. Item quia supra dixi potius metum inducere voluntatem ad vo- lendum simpliciter illam actionem, quia est vti- lis ad vitandum malum, quod timor fugit: ergo non est vnde metus auertat voluntatem ab illa actione etiam secundum quid: nullo ergo modo causat inuoluntarium.

Propter has difficultates possumus primo hac distinctione vti; dupliciter enim potest aliquid fieri ex metu, primo vt ex motiuo necessario sine quo non fieret actio, vt est in reperito exemplo de projectione mercium. Secundo vt ex motiuo quod actu quidem mouet, non tamen est simpli- citer necessarium, quia sine illo fieret actio, vt in exemplo illo de obseruatione præcepti ex metu inferni. Quando ergo actio fit ex metu hoc posse-

II. Partis neg. argum. tum.

III.

posteriori modo, non est necesse esse inuoluntarium etiam secundum quid: & hoc probant obiectiones in contrarium factae *num. preced.* Quando vero fit priori modo, tunc admittitur inuoluntarium imperfectum: & ita loquuntur Aristot. & alii auctores, vt expressius declarauit. Nihil dicēs tunc actionem esse inuoluntariam, quando propter maioris mali timorem minus malum quis eligit, quod aliter fieri non possit.

IV. Sed distinctio hæc non euacuat difficultatem, interrogo enim quid necessarium sit vt timor censeatur motuum necessarium sine quo non fieret actio: aut enim sufficit quod hic & nunc, quando fit actio, solus timor moueat, vel ultra hoc necesse est vt voluntas habeat actu hoc propositum, nisi immineret hoc malum, id non facerem. Primum dici non potest propter eadem argumenta supra *num. 2.* facta, nam interdum potest solus timor inferni mouere ad seruandam legem sine motiuo amoris, vel alterius honestatis, & tamen non propterea est actio inuoluntaria, neque censetur formaliter, aut virtualiter continere illud propositum conditionatum ex parte obiecti, si non esset poena imposita, non facerem, aliqui esse malus talis timor, cum tamen sit certum esse honestum, etiam si talis sit. Item in aliis motiuis voluntatis non sequitur, si vnum hic & nunc moueat, illo ablato non esse futuram actionem, quia deficiente illo possit intellectus aliud proponere. Vnde illa conditionalis, si deesset hoc motiuum, actio non fieret, omnino est incerta. Et præterea, etiam si demus in re ita esse, & Deum cognoscere illam veritatem, id nihil referret vt actio hic, & nunc sit inuoluntaria, etiam secundum quid, nam interdum fieri potest vt Deus cognoscat hunc peccatorem non esse conuertendum, nisi ipse immitteret in illum vehementem timorem mortis, & nihilominus quod inspirato tali timore ille omnino voluntarie conuerteretur absque omni missione inuoluntarii, quia illa conditionalis hic & nunc nihil ponit in esse. Si vero posterior sensus intelligatur, insurgunt difficultates *illo 2. numer. positæ*, nam etiam si quis operetur ex solo metu, non est necesse vt actu habeat in voluntate hoc propositum, si non esset metus, non facerem. Quod si dicas non omnem metum causare inuoluntarium, sed quando habet hoc propositum coniunctum, non facerem nisi propter hoc malum vitandum, manifeste peccat principium, & idem per idem explicatur: quia actionem esse secundum quid inuoluntariam, nihil aliud est, quam nolle illam per se nisi esset medium ad vitandum malum: ergo dicere metum causare inuoluntarium, quando illud propositum est adiunctum, nihil aliud est, quam dicere causare inuoluntarium quando est inuoluntarium, & præterea semper procedit difficultas supra posita, quod etiam tunc propositum illud seu nolitio conditionata non procedit ex metu, sed aliunde.

V. Secundo vero distinguere possumus de metu, alius enim est qui intrinsece oritur ex malo per se coniuncto actioni, aut omissioni contrariæ, vt timor inferni oritur ex malo poenæ, quod per se & intrinsece coniunctum est transgressioni præcepti: alius vero est timor extrinsecus ortus propter vitandum malum per accidens, & ab extrinseco coniunctum cum tali actione, vel omissione, vt est in proiectione mercium in mare. Quando timor est prioris modi non est necesse vt causet inuoluntarium, imo nec causare illud potest, per se loquendo, quod videntur probare rationes supra factæ: Aristoteles enim & Suarez in prima & secunda D. Thom.

alii auctores explicari possunt de posteriori timore.

Hæc distinctio neq; omnino displicet, neq; omnino satisfacit, nam quod attinet ad priorem partem, videtur certe probabile facis illum timorem neque inducere, neque, per se loquendo, secum admittere aliquod inuoluntarium, nam ille timor non est ab extrinseco. Ait autem D. Thomas metum in tantum causare inuoluntarium, in quantum est ab extrinseco, quia de ratione voluntarij est vt sit ab extrinseco. Item quia quando malum quod timetur tale est, vt per se sit coniunctum tali actioni, iam actio non solum hic & nunc, sed etiam per se præcise considerata talis est, quia quæ per se consequuntur actionem, coniunguntur cum illa, etiam si per se ac præcise consideretur: ergo talis malitia facit per se odibilem illam actionem, & amabilem contrariam, & non tantum hic & nunc, vt Aristoteles loquitur. Dico autem, per se loquendo, quia qui vult seruare præceptum ex timore inferni, si intelligat vim illius motiui, non potest habere simplicem affectum contrarium, transgredere præceptum si non esset poena, nam per hunc ipsum affectum peccaret, & reatum poenæ incurreret, & consequenter contra suum motiuum: si ergo vere & efficaciter moueatur ab illo motiuo, & intelligat vim eius, & qualitatem suorum actuum, fieri non potest vt cum illo motiuo sit talis affectus, ex accidenti vero, ob ignorantiam, fieri potest vt aliquis habeat illum affectum, quia non satis percipit vim illius mali, neque intelligit se in idem reuolui, quod timebat. Adde etiam quod tunc licet malum illud vere sit per se coniunctum actioni, tamen in apprehensione concipitur ac si esset extrinsecum, & separabile ab actione.

At vero quod attinet ad posterius membrum, non videtur satisfacere, quia argumenta *num. 2.* facta videntur probare, quod etiam si actio procedat à metu extrinseco illato, non semper est necessario inuoluntaria, vt patet de furto quod quis vitat ob metum poenæ mortis, seu infamiae, nam hoc malum extrinsecum est, & per accidens coniunctum, & deinde quando actio est inuoluntaria, adhuc illud inuoluntarium non causatur ex metu, vt probatum est.

VII. Quocirca dicendum mihi videtur, & communem doctrinam esse veram, & obiectiones in contrarium factas etiam concludere quod intendunt, non tamen procedere contra sensum ab Aristotele & ab alijs intentum. Quod ita declaratur, nam in primis metus non dicitur causare inuoluntarium, quia causat illum simplicem affectum à quo denominatur actio inuoluntaria secundum quid, sed potius, quia superat illum affectum, & inducit ad volendam actionem, non obstante tali affectu voluntatis. Hoc apud me conuincit obiectio facta, nam idem motiuum non potest simul inducere ad volendum & non volendum. Deinde explicatur exemplo coactionis, quæ dicitur causare inuoluntarium simpliciter, non quia causet nolitioem illam, à qua actio denominatur coactio, nam coactio non potest causare actum ipsius voluntatis, dicitur ergo causare inuoluntarium, quia facit operari actionem, vel recipere passionem, cui voluntas quantum potest resistit. Vnde ulterius sequitur non esse necessarium vt omnis actio quæ ex metu fit, sit inuoluntaria, quia fieri potest vt voluntas cedat, & nullo modo resistat.

IX. Nec contrarium docuit Aristoteles, quem satisfit alii secuti sunt, qui specialiter loquitur de merito *Ar. in ethicis in* qui inducit ad eligendam actionem, quæ per stoteles in te sum. *num. 1.*

VI.

VII.

VIII.

IX.

se sumpta non est amabilis voluntati, sed potius odibilis: tunc autem regulariter ac moraliter semper fit ut voluntas aliquo modo repugnet tali electioni, & consequenter quod sit aliquo modo inuoluntaria, quia licet metus non inducat talem motum contrariæ volitionis, tamen obiectum ipsum per se sumptum auerit à se voluntatem, & aliunde metus ipse non attrahit voluntatem inuitando ad bonum, & quasi oculando, vel diminuendo malitiam illius obiecti, nec quasi faciendo illud per se amabile, sed solum quasi vi impellendo ad vitandum malum, & ideo moraliter semper sequitur illa displicentia, seu nolitio, quia voluntas naturaliter refugit obiectum per se disconueniens, & non amabile. Accedit etiam quod ipsamet illatio metus est contraria quodammodo libertati voluntatis, & ideo ex hac etiam parte illi displicet, & facit actionem inuoluntariam: atque in hunc modum facile conciliantur omnia.

S E C T I O III.

Vtrum concupiscentia augeat voluntarium.

I. PEr concupiscentiam intelligere possumus non tantum affectum sensitiui appetitus, verum etiam voluntatis, in quantum etiam in voluntate ipsa affectus ad rem vnam inducit facile ad alium affectum: tamen quia D. Thomas loquitur de concupiscentia sensibili, sub qua (vt dixi) comprehendimus cæteras passiones, quibus appetitus inclinatur ad aliquid agendum, vel appetendum, ideo de affectu sensitiuo loquimur, & quæ dicemus, facile applicari poterunt ad voluntarium. Est etiam supponendum ex D. Thoma 1. 2. question. 76. articulo. 6. duplicem esse concupiscentiam, antecedentem scilicet, & consequentem, quibus possemus addere concomitantem: sed hæc, vel moraliter loquendo, nulla est quæ non participet alterutra rationem ex dictis, vel fit, eadem ratio est de illa, quæ de consequenti. Dicitur ergo concupiscentia antecedens, quæ ordine causalitatis antecedit consensum voluntatis, & illam suo modo trahit ut consentiat, ut quando viso obiecto insurgit concupiscentiæ motus in appetitu sensitiuo, & inuitat voluntatem ad similem actum. Consequens vero è contrario dicitur quæ ordine causalitatis sequitur actum voluntatis, vel directe, vel indirecte per quandam redundantiam excitantem in appetitu talem affectum, quo modo fuerunt in Christo quæ dicuntur propassiones, & homines studiosi excitant in se similes affectus ad melius exercendas actiones, & de hæc dixit Aristot. 3. Ethicor. cap. 8. operari ex ira non esse viri fortis, sed excitare in se iram per virtutem fortitudinis ut melius operetur: & adducit Homerum dicentem, Virtuti immittit furor; de hac etiam August. 14. de Ciuit. cap. 9. dicit sapientem non posse in hac vita viuere sine his affectibus.

II. Dux possunt esse opiniones extreme oppositæ. Primo nullam concupiscentiam augere voluntarium; quam opinionem sequitur Conrad. 1. 2. q. 6. art. 7. Fundamentum est, quia concupiscentia consequens non potest augere voluntarium, cum non sit causa eius, sed potius effectus: antecedens autem non solum non augeat, verum etiam minuit voluntarium, vt docet D. Thomas 1. 2. q. 76. art. 6. Vnde sumi potest ratio ab effectu, nam concupiscentia antecedens minuit peccatum, vt docet D. Thom. 1. 2. quest. 6. art. 7. & q. 73. art. 6. ergo

diminuit voluntarium; nam cum peccatum in tantum sit peccatum, in quantum voluntarium, non potest per passionem antecedentem immitti, nisi diminuat ipsam voluntarium: & hoc modo dici solet peccatum ex infirmitate, vel ex passione leuius esse. Secunda ratio à priori est, quia voluntarium oritur ex cognitione, & à principio intrinseco: vtrumque autem horum minuitur per hanc concupiscentiam: ergo minuitur ipsum voluntarium. Minor quoad priorem partem constat, quia passio antecedens perturbat rationem, & corrumpit estimationem prudentiæ vt Aristot. dixit 6. Ethic. c. 5. & ipsa experientia factis docet: minuit ergo cognitionem ad voluntarium necessarium: sicut ergo ignorantia hoc titulo minuit voluntarium, vt infra dicemus, ita etiam hæc passio. Quoad secundam partem nota est minor, quia ipsa passio extrinseca est voluntati, & inducit illam ad consensum: ergo ille consensus vt sic est à principio extrinseco: ergo ex hoc capite est minus voluntarius.

Quod si obiciat D. Thomam citato ar. 7. dicentem concupiscentiam causare voluntarium. Responderi potest primum ipsum loqui de concupiscentia consequente: sed hoc neque intentioni eius opinionis satisficit, quæ hoc etiam negat, neque est verum in se, vt constat ex solutione ad 3. & magis constabit ex dicendis. Respondet ergo aliter Conrad. D. Thomam nunquam docuisse concupiscentiam augere voluntarium, sed tantum comparative dixisse potius causare voluntarium, quam inuoluntarium, quia inuoluntarium nullo modo causat, voluntarium autem aliquo modo, quatenus iuuat, aut aliquo modo mouet voluntatem ad volendum, quamuis proprie & in se voluntarium non augeat.

Secunda opinio est vtramque concupiscentiam augere voluntarium: sic Medina 1. 2. q. 6. art. 7. & de antecedenti quidem concupiscentia id postea probabimus: de consequenti vero ipse probat, quia vir fortis, seu studiosus excitat in se huiusmodi concupiscentiam, vt voluntatem confirmet & augeat in suo actu, seu deliberatione: ergo signum est hanc concupiscentiam augere motum voluntatis, & consequenter voluntarium, quia ille motus per se & intrinseco voluntarius est.

Mihi videtur vtendum distinctione communiter recepta, aliud enim est loqui de libero, aliud de voluntario, nam hæc duo, vt supra dixi, ratione formali distinguuntur, & suo modo diuersas habent origines, aliud enim consistit in propensione, aliud in indifferencia: vnde facile intelligi potest augeri vnum, licet minuatur aliud: amor enim Beatorum tantum augetur in voluntario, quanto maiori conatu fit; adeo autem minuitur in libero, vt omnino illud amittat: sic ergo intelligi potest in actibus viæ, licet simul sint voluntarii & liberi, nam & politius conatus voluntatis suscipit magis & melius cum eadem libertate: & indifferencia etiam voluntatis potest similiter augeri & minui, quatenus voluntas potest esse aut magis propensa ad vnum obiectum, quam ad aliud, aut cum inclinatione æquali.

Dicendum primo: Concupiscentia consequens, formaliter & proprie loquendo, neque augeat, nec minuit liberum, nec voluntarium. Probatur facile, quia hæc concupiscentia vt sic comparatur ad voluntatem vt effectus eius: ergo vt sic non potest augere, vel minuire illam, sed potius est signum maioris, vel minoris voluntatis, vt recte D. Thomas dixit 1. 2. q. 77. art. 6. Probatur consequentia, quia non potest intelligi concupiscentiam augere voluntarium, quin aliquo modo moueat, & consequenter causet aliquid in voluntate,

Concupiscentia duplex, antecedens, & consequens.

III.

III.

III.

III.

III.

III.

III.

III.

III.

III.

III.

III.

III.

III.

III.

III.

III.

III.

III.

III.

III.

III.